

تجارت خارجی جمهوری آذربایجان

در سال ۱۹۹۶

براساس اعلام منابع رسمی، حجم مبادلات خارجی جمهوری آذربایجان بالغ بر یک میلیارد و ۵۹۲ میلیون دلار بوده است که در مقایسه با سال ۹۵ صادرات با ۱۵/۳٪ افزایش، ۶۳۱،۲۴۵،۰۰۰ دلار و واردات با ۴۳/۹٪ افزایش، ۹۶۰،۶۳۶،۰۰۰ دلار بوده است.

جمهوری اسلامی ایران با ۲۹۲ میلیون دلار، روسیه ۲۷۲ و ترکیه با ۲۵۵ میلیون دلار (۸۱۹ م.ر) بیشترین نقش را داشته، بیش از نیمی از تجارت خارجی جمهوری آذربایجان بر محور سه کشور یادشده می‌باشد.

۱. آمار واردات به تفکیک:

از کشورهای مشترک‌المنافع	۳۳۹،۸۰۵،۰۰۰ دلار
از سایر کشورها	۶۲۰،۸۳۱،۰۰۰ دلار
۲. صادرات:	

به کشورهای مشترک‌المنافع	۲۹۰،۱۲۵،۰۰۰ دلار
به سایر کشورها	۳۴۱،۱۲۱،۰۰۰ دلار
۳. تراز تجاری:	

کشورهای مشترک‌المنافع	۴۶،۶۸۰،۰۰۰ -
سایر کشورها	۲۷۹،۷۱۰،۰۰۰ -

تراز منفی تجاری با هر دو گروه از کشورها به میزان ۳۲۹،۳۹۰،۰۰۰ دلار می‌باشد. با نگاهی گذرا به آمار سال ۹۶ مشاهده می‌شود که واردات از کشورهای مشترک‌المنافع حدود ۴۹٪ افزایش داشته است. (این افزایش تجارت شامل جمهوری ترکمنستان و ازبکستان نمی‌شود).

با در نظر داشتن این که صادرات به اوکراین، قزاقستان و تاجیکستان کاهش داشته صادرات به دیگر کشورهای عضو جامعه مشترک‌المنافع ۳۳٪ افزایش یافته است. در تجارت خارجی این جمهوری ۶۴ کشور طرف تجاری بوده و صادرات به ۳۷ کشور و واردات از ۲۷ کشور تحقق یافته است.

جمهوری آذربایجان در تجارت با گرجستان (۶۳ میلیون دلار)، تاجیکستان (۱/۳)

میلیون دلار)، ترکمنستان (۱۹/۶ میلیون دلار) تراز مثبت تجاری داشته است.

در سال ۹۶ به علت مصوبه هیأت دولت در مورد قطع واردات گاز از ترکمنستان شاهد کاهش چشمگیر مبادلات دو کشور بودیم. واردات گاز از ترکمنستان در سال ۹۴، ۸۹ میلیون دلار و در سال ۹۵، ۴۶/۲ میلیون دلار بوده است. در سال ۹۶ واردات جمهوری آذربایجان از کشورهای دیگر ۴۱٪ و صادرات ۳/۵٪ افزایش داشته است.

کشورهایی که جمهوری آذربایجان در مبادلات تجاری با آنها دارای تراز مثبت تجاری است، جمهوری اسلامی ایران با ۱۶۰/۲ میلیون دلار، سوئد ۱۷/۳، یونان ۸/۴، ایتالیا ۷/۴، اتریش ۱/۳، لیتوانی ۱، قابل ذکر می‌باشند.

سال گذشته جمهوری اسلامی ایران بالاترین میزان واردات را از جمهوری آذربایجان به میزان ۲۲۶ میلیون و ۱۱۷ هزار دلار (۳۵/۸٪ کل صادرات) داشته است. روسیه با ۱۱۴/۴ میلیون دلار (۱۷/۶٪) گرجستان ۹۱/۶ میلیون دلار (۱۴/۵٪) بیشترین میزان واردات را بعد از ایران داشته‌اند.

از نظر صادرات، ترکیه با ۲۱۶/۳ میلیون دلار (۲۲/۵٪ کل صادرات)، روسیه ۱۵۸/۴ میلیون دلار (۱۶/۴٪)، امارات عربی متحده ۱۰۸/۶ میلیون دلار (۱۱/۳٪)، اوکراین ۹۴/۴ میلیون دلار (۹/۸٪) دارای اهمیت می‌باشند.

نکات عمده در تجارت جمهوری آذربایجان با کشورهای عضو مشترک‌المنافع به شرح ذیل است:

مجموع مبادلات ۶۲۱ میلیون دلار که ۳۹/۶٪ کل تجارت خارجی بوده است.

۹۳/۶٪ کل مبادلات با روسیه - اوکراین، قزاقستان، ترکمنستان، گرجستان می‌باشد.

واردات از روسیه با ۷۹/۴٪ افزایش، ۱۵۸/۴ میلیون دلار و صادرات با ۱۲/۶٪

افزایش ۱۱/۴ میلیون دلار

واردات از اوکراین ۱۸۱/۸٪ افزایش، ۹۴/۴ میلیون دلار و صادرات با ۳۴/۴٪ کاهش

۲۱/۹ میلیون دلار

واردات از گرجستان ۵۰/۵٪ افزایش، ۲۸/۳ میلیون دلار و صادرات با ۱۲۰/۷٪

افزایش ۹۱/۶ میلیون دلار

واردات از ترکمنستان با ۷۱/۴٪ کاهش، ۱۴/۷ میلیون دلار و صادرات با ۱۵۹/۸٪

افزایش ۳۴/۳ میلیون دلار

نکته حائز اهمیت در مجموعه عملیات واردات و صادرات آن است که $66/7\%$ آن پایاپای (تهارتری) بوده است. عمده کالاهای وارداتی شامل کاغذ، فلزات سیاه، کره، ماشین‌آلات، کالاهای مصرفی می‌باشد. سفیر روسیه در جمهوری آذربایجان طی مصاحبه‌ای نگرانی خود در مورد وضعیت فعلی و آتی تجارت جمهوری آذربایجان را اینگونه بیان می‌دارد: «جمهوری آذربایجان به‌طور عمده می‌تواند با نفت و مواد خام معدنی وارد بازارهای جهانی شود؛ ولی فرآورده‌های صنایع پتروشیمی، ماشین‌سازی، صنایع غذایی و بخش کشاورزی در آینده بازاری جز بازار روسیه و جامعه کشورهای مشترک‌المنافع نخواهد داشت». از نکات قابل توجه در تجارت خارجی جمهوری آذربایجان آن است که $80/8\%$ واردات و $87/5\%$ صادرات براساس ارز قوی و معاملات پایاپای صورت می‌پذیرد؛ $60/4\%$ واردات که معادل ۶۵۷ میلیون دلار می‌باشد براساس ارز برتر صورت پذیرفته است.

صادرات نیز به میزان ۳۵۶ میلیون دلار به همین شیوه انجام شده است که ۹۵ میلیون دلار با کشورهای عضو جامعه مشترک‌المنافع و ۲۶۰ میلیون دلار با سایر کشورها بوده است. واردات پایاپای مجموعاً ۱۱۹ میلیون دلار ($12/4\%$ واردات) و صادرات پایاپای ۱۹۸ میلیون دلار است.

$22/6\%$ واردات از کشورهای عضو جامعه مشترک‌المنافع به میزان ۷۶ میلیون دلار به همین روش صورت پذیرفته و $6/8\%$ واردات از سایر کشورها نیز مشمول همین روش بوده است.

از مجموع میزان صادرات پایاپای (تتهاتری) $42/6\%$ آن یعنی ۳۴ میلیون دلار با کشورهای عضو جامعه مشترک‌المنافع و ۶۲ میلیون دلار با سایر کشورها بوده است.

براساس آمار رسمی کمیته دولتی گمرک در سال ۹۶ از مجموع کل واردات آذربایجان $39/55\%$ مواد غذایی، $19/6\%$ ماشین‌آلات و تجهیزات الکترونیکی $6/37\%$ فلزات آهنی و تولیدات حاصل از آن حدود 10% کالاهای مصرفی، $4/45\%$ وسایل حمل‌ونقل شامل بود.

از میزان کل صادرات، فرآورده‌های نفتی $70/84\%$ صنایع شیمیایی $2/74\%$ ، پنبه $6/02\%$ ، کولر $2/8\%$ ، الکل و نوشابه‌های غیرالکلی 1% ، تنباکو $0/92\%$ را تشکیل می‌دادند. در یک تحلیل نهایی باید اذعان نمود روند افزایش میزان تراز تجاری منفی و افزایش واردات کالاهای مصرفی، افزایش بدهی‌های خارجی روند نگران‌کننده‌ای است که دورنمای تحولات آتی جمهوری آذربایجان را مبهم می‌نماید. روند روبه رشد میزان صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی گرچه نمی‌تواند به عنوان یک شاخص مثبت ارزیابی شود ولی به هر رو نقطه امید

مقامات جمهوری آذربایجان برای حل مشکلات اقتصادی است. قابل ذکر است در سال ۹۶، ۶۶/۴٪ مجموع صادرات جمهوری آذربایجان فرآورده‌های نفتی به میزان تقریبی ۴۲۰ میلیون دلار بوده است.

در سرمایه‌گذاری خارجی نیز به‌رغم تمهیدات خیالی، نفت و صنایع نفتی مهمترین زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی می‌باشد و به قول معروف دیگر نیازی به دعوت در این قسمت نیست.

این در حالی است که رشته‌های دیگر اقتصادی و صنایع به‌شدت نیازمند سرمایه‌گذاری خارجی می‌باشد. در لیست کالاهای وارداتی نیز همه‌ساله رشد واردات کالاهای مصرفی ملموس است و واردات ماشین‌آلات و تکنولوژی کمتر مشاهده می‌شود. (به غیر از صنایع نفت).

سهم مشارکت کشورها در تجارت خارجی جمهوری آذربایجان

کشور	واردات به درصد	صادرات به درصد
ایران	۶/۹	۲۵/۸
روسیه	۱۶/۵	۱۷/۶
ترکیه	۲۲/۵	۶/۲
گرجستان	۲/۹	۱۴/۵
اوکراین	۹/۸	۳/۵
امارات عربی	۱۱/۳	۰/۵
آلمان	۸	۰/۵
ترکمنستان	۱/۵	۵/۴
قزاقستان	۲/۰	۲/۹
انگلستان	۱/۵	۲/۱
آمریکا	۱/۸	۰/۳
دیگر کشورها	۱۵/۳	۱۰/۷

تهیه کننده: عیسی زاده

